

Plakat znanstveno-stručnog skupa
 „Kvarnerski otoci u Domovinskom ratu“
 (Njivice, 10. svibnja 2019.)

Znanstveno-stručni skup
„Kvarnerski otoci
u Domovinskom ratu“,
Njivice, 10. svibnja 2019.

Kraj bipolarne podjele Europe na Istok i Zapad koncem 20. stoljeća mijenja geopolitičku kartu Europe i dovodi do raspada višenacionalnih država: Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, Čehoslovačke i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ).

Mirnog raspada SFRJ nije moglo biti jer su bivše savezne republike, Srbija i Crna Gora, odlučile iskoristiti raspad bivše države za teritorijalno širenje na zapad, na tzv. srpske zemlje. Zato je najprije valjalo riješiti status Slovenije, a nakon toga okupirati cijelu Hrvatsku ili barem do granica zacrtanih u Memorandumu Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU), tj. ostvariti granicu „velike Srbije“ na crti Virovitica – Karlovac – Karlobag. Time bi bili ostvareni glavni ciljevi velikosrpske agresije. Prihvativši te velikosrpske nakane vrh Jugoslavenske narodne armije (JNA) širom je otvorio vrata ratnoj opciji na prostoru bivše države.

Domovinski rat možemo podijeliti na dvije etape:

- prva etapa obuhvaća obranu Republike Hrvatske (RH) od agresije

u razdoblju ljeto – jesen 1991. do općeg primirja 2. siječnja 1992. i međunarodnog priznanja Republike Hrvatske 15. siječnja 1992. godine (rat visokog intenziteta);

- druga etapa podrazumijeva oslobodjenje okupiranog teritorija RH 1992. – 1995. (rat niskog i povremeno povećanog intenziteta u vrijeme provođenja napadnih i oslobodilačkih operacija većeg intenziteta).

Sredinom rujna 1991. godine četvrtina je teritorija RH bila okupirana. Međunarodna zajednica nema političkog niti drugog učinkovitog rješenja za taj tada već ratni sukob koji se odvijao na prostoru bivše države. Stoga Hrvatska prelazi na vojno rješenje – ustrojava Glavni stožer Hrvatske vojske i razvija oružane snage potrebne za obranu. Dužnost prvog načelnika Glavnog stožera Hrvatske vojske obnašao je general Anton Tus. Aktivnom blokadom snaga JNA u vojarnama na teritoriju Hrvatske i osvajanjem skladišta naoružanja postiže se isključenje iz borbenih djelovanja tri korpusa kopnene vojske (Varaždinski, Zagrebački i Riječki korpus) te dijelova ratne mornarice i zrakoplovstva. Osvojenim naoružanjem i vojnom opremom razvijena je oružana sila od 200.000 tisuća vojnika i 20.000 pripadnika Specijalnih postrojba u sastavu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske (MUP RH). U toj „bitki za oružje“ vođenoj od 14. do 29. rujna 1991. godine osvojeni su sljedeće naoružanje i vojna oprema:

- pješačko oružje: više od 200.000 pušaka JNA i veći dio oružja Teritorijalne obrane RH,

- streljivo: više od 500.000 tona,
- 250 tenkova i 320 oklopnih borbenih vozila,
- 630 topova raznog kalibra,
- 780 protuoklopnih sustava,
- više od 500 protuzrakoplovnih sustava,
- 1700 tona eksploziva svih vrsta,
- 500 tona protuoklopnih mina,
- 2000 tona protupješačkih mina,
- 30 radara i
- 18 ratnih brodova.

Sudionici znanstveno-stručnog skupa „Kvarnerski otoci u Domovinskom ratu“, Njivice, 10. svibnja 2019.

Tim osvojenim naoružanjem i ostalom vojnom tehnikom te ustrojenim vojnim snagama zaustavljeni su prodori JNA na svim bojišnicama i provedena je velika napadna operacija oslobađanja Zapadne Slavonije.

U drugoj etapi Domovinskog rata provedeno je više uspješnih napadnih vojnih operacija, a posljednja od njih, vojno-redarstvena operacija Oluja provedena je početkom kolovoza 1995. godine. Ta vojna operacija trajala je četiri dana i oslobođeno je posljednjih 10.500 km² okupiranog teritorija. Tom operacijom poražen je agresor, nestala je srpska paradržava u Hrvatskoj, tzv. Republika Srpska Krajina, i pružena je pomoć zaštićenoj zoni Bihać u susjednoj Bosni i Hercegovini (BiH). Operacija je omogućila i izvođenje zajedničkih borbenih djelovanja Hrvatske vojske i Armije BiH u rujnu 1995. na teritoriju BiH. Te operacije u BiH podržane su zračnim napadima snaga NATO-a, što je dovelo do konačnog završetka ratova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Ponajprije grad Rijeka, pa tako i otoci koji danas pripadaju teritorijalnom području Primorsko-goranske županije, otok Krk, otoci creskološinjskog arhipelaga, otok Rab, ali i otok Pag, svojom su energetsom, tehničkom, prometnom, komunikacijskom i zdravstvenom infrastruk-

turom od prvih naznaka ratnog sukoba sudjelovali u obrani i stvaranju RH. Primjerice, proizvodnjom granata, raketa i mina, remontom oružja i borbene tehnike, prihvatom prognanika i izbjeglica te cjelokupnom logistikom, i to ne samo branitelja iz svojih postrojba nego i cijele ličke bojišnice. Zadaće branitelja s kvarnerskih otoka na samome početku Domovinskog rata bile su od krucijalnog značenja za obranu tih prostora. Tako su branitelji s otoka Krka izlaskom na položaje u obrani i osiguranju Zračne luke Rijeka izveli prvu oružanu vojnu akciju koju je izvela neka od postrojbi 111. brigade HV-a. Osiguranje zračne luke, kao i ostalih kapitalnih gospodarskih i infrastrukturnih objekata na sjevernom dijelu otoka Krka, Jadranski naftovod, Petrokemijski kompleks DINA – Petrokemija, kao i Krčki most, bile su prve zadaće krčkih branitelja, a aktivnosti na izvršenju tih zadaća počele su 2. srpnja 1991. godine. Ništa manje važne nisu bile ni zadaće branitelja s otoka Cresa i Lošinja koji su kao pripadnici 60. samostalnog bataljuna ZNG / HV (ustrojen 1. kolovoza 1991.) blokirali vojarne JNA koje su se nalazile na otoku Lošinju. Nažalost, tijekom tih zadaća na otoku Lošinju smrtno su stradala dva pripadnika postrojbe. Rapski branitelji, nakon što je neprijateljski zrakoplov 6. listopada 1991. u 11 sati i 10 minuta raketirao trajekt u vožnji na relaciji Jablanac – Mišnjak (otok Rab), pristupili su intenzivnoj obuci i osiguranju, ponajprije zaštititi odašiljača UKV na rapskom Kamenjaku – dok su zadaće branitelja s otoka Paga bile usmjerene na obranu trajektna linije Prizna – Žigljen te posebice Paškog mosta, jedine komunikacije koja je tada povezivala sjever i jug zemlje. Ustrojem Samostalnog paškog odreda i herojskom obranom Paškog mosta, koja je ušla u povijest Domovinskog rata, sve zadaće bile su izvršene u cijelosti. Osim ukratko navedenih zadaća na svojim otocima, branitelji s kvarnerskih otoka dali su nemjerljiv doprinos i na bojišnicama diljem RH.

Iz svega navedenoga razvidno je da doprinos Domovinskom ratu branitelja s kvarnerskih otoka nije dovoljno istražen i povijesno valoriziran. Upravo zbog toga 10. svibnja 2019. godine u Njivicama na otoku Krku, u kongresnoj dvorani njivičkog Hotela Beli kamik, održan je znanstveno-stručni skup „Kvarnerski otoci u Domovinskom ratu“. Inicijator, moderator i organizator navedenog skupa bio je Željko Drinjak iz Njivica. Tijekom višesatnog skupa koji su, osim Općine Omišalj, poduprli i

Grad Krk i Primorsko-goranska županija te kao domaćin Hoteli Njivice, izlaganja su održali dr. sc. Jakša Raguž s Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu i prof. Josipa Maras Kraljević iz Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata u Zagrebu. I dok se dr. Raguž posvetio tematici stanja javnog reda i mira na kvarnerskim otocima 1991., prof. Maras Kraljević u svom se izlaganju okrenula dosta zahtjevnijoj i opširnoj temi, tj. odlasku JNA iz Istre, Gorskog kotara, Rijeke i s otoka Lošinja. Dakle, odlasku JNA s prostora sjevernog Jadrana, a ponaosob s naglaskom na okolnosti u kojima su se ti događaji odvijali i njihovom utjecaju na daljnja ratna zbivanja. U nastavku skupa pukovnik u miru Željko Seretinek s otoka Korčule detaljno je pojasnio događanja vezana uz blokade luka i sjevernojadranskih plovnih putova, kao i na vrijeme stvaranja postrojbi Hrvatske ratne mornarice na sjevernom Jadrani. Njegovo izlaganje bilo je obogaćeno projekcijom filma *Razbijanje pomorske blokade Jadrana*.

Sam organizator ovog zanimljivog okupljanja (Željko Drinjak) u istoj je prigodi prezentirao neka od svojih novijih saznanja i dokumentiranih povijesnih činjenica vezanih uz otok Krk i Krčane u Domovinskom ratu. O otoku Rabu i ulozi Rabljana tijekom tih ratnih godina izlagao je Željko Peran. Otok Rab predstavljali su na skupu i Joško Deželjin, Vojko Španjol i Jozo Herceg. Otoke cresko-lošinjskog arhipelaga tom su prigodom predstavljali Milan Topić i Jure Krstanović, koji je održao izlaganje s naglaskom na blokade vojarni JNA na otoku Lošinju i posebno na okolnosti stradanja dvojice lošinjskih branitelja u tom razdoblju, dok je Mladen Škoda obradio i prezentirao tematiku otoka Paga u Domovinskom ratu s posebnim osvrtom na obranu Paškog mosta. U završnici okupljanja priliku za prezentaciju ne tako davno predstavljene knjige *Hrvatski Ustav i njegov »Krčki nacrt«* (1990.) dobio je jedan od njezinih autora, istaknuti otočni znanstvenik dr. sc. Tomislav Galović s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji je u istoj prigodi važnu ulogu Krka i Krčana u vremenima u kojima se stvarala hrvatska samostalnost i državnost tako s bojišta preslikao i na onu „političko-pravnu bojišnicu“.

Temeljna je zadaća ovoga skupa da se progovori o malo poznatim činjenicama, o braniteljima s kvarnerskih (sjevernojadranskih) otoka.

Naime, odabirom upravo tema koje su bile predmet izlaganja na skupu i načinom na koji su one bile prezentirane, vjerujem da je učinjen iskorak, manji ili veći, ali u svakom slučaju iskorak u pojašnjenju o događanjima na otocima i doprinosu Domovinskom ratu branitelja sa sjevernog dijela Jadrana.

Ovaj ćemo skup moći smatrati uspješnim i završenim tek nakon predstavljanja zbornika radova koji će biti izdan u razdoblju koje slijedi. Samo održavanje ovoga znanstveno-stručnog skupa, kao i njegov zbornik radova bit će, vjerujem, mali, skromni prilog novijoj hrvatskoj historiografiji u pogledu daljnjih istraživanja Domovinskog rata.

Svakako je potrebno zabilježiti da su na skupu sudjelovali i Erik Fabijanić, predsjednik Skupštine Primorsko-goranske županije, Ranko Špiگل, zamjenik općinske načelnice Općine Omišalj, Anto Trogrlić, predsjednik Općinskog vijeća Općine Omišalj, Marijana Šunić, vijećnica Općinskog vijeća Općine Omišalj, Ivka Zaninović, voditeljica Područnog ureda Odjela za poslove obrane Rijeka, kao i Marko Barišić, djelatnik Područnog odsjeka za Poslove obrane Rijeka.

Ovaj projekt koji se bavi tematikom Domovinskog rata završio je zajedničkim druženjem u kulturnom njiivičkom restoranu Rivica, u kojem nas je njegov vlasnik Dražen Lesica, i sam branitelj, ponovno iznenadio svojom profesionalnošću, ali i neskrivenom empatijom prema suborcima s ostalih kvarnerskih otoka. S obzirom na to da ovo događanje, bez imalo samozatajnosti, zasluđuje svaku pažnju, nadasve ugodnu i pomnim odabirom glazbe domoljubnu atmosferu omogućio je poznati riječki gudački kvartet Veljak.

Željko DRINJAK